

ITZIAR GONZÁLEZ VIRÓS

Rastres de l'erosió de les nostres ciutats: Isabel Banal a Roma

Tot el que passa en una ciutat s'inscriu, amb el transcórrer dels temps, sobre la seva orografia. Com un mantell extens, els paviments de carrers i places, amortallen el batec de l'antic basament dels turons i les planes i redibuixen el seu relleu amb les escates dels seus empedrats. Així passa a Roma, centre radiant d'una constel·lació de camins i pobles al voltant de tota la Mediterrània. Caminar Roma i caminar cap a Roma. Tot els camins hi duen. A milers de quilòmetres de distància, en un trencall de la Via Augusta que unia Roma amb Cadis, endinsant-se en els Pirineus, hi ha encara les restes d'una via romana que passava per Besalú i resseguia el riu Fluvià fins travessar les hortes del seu afluent, el riu Toronell i s'enfilava pel camí de la Ros-solada fins a dalt del cingle de Castellfollit de la Roca. Milers de vegades havia fet i desfet, la Isabel Banal, aquest camí per anar a casa els seus avis que s'estaven a baix, al «barri». Aquest anar i venir de dalt a baix, entre hortes i rius, en el cada dia d'un infant, va anar perfilant la seva mirada amb precisió pel detall i tot allò petit. Al igual que feia l'avi Joan amb el pas dels dies i el traginar dels seus dits sobre els mecanismes del rellotges que arreglava. Des de dalt del cingle de columnes basàltiques

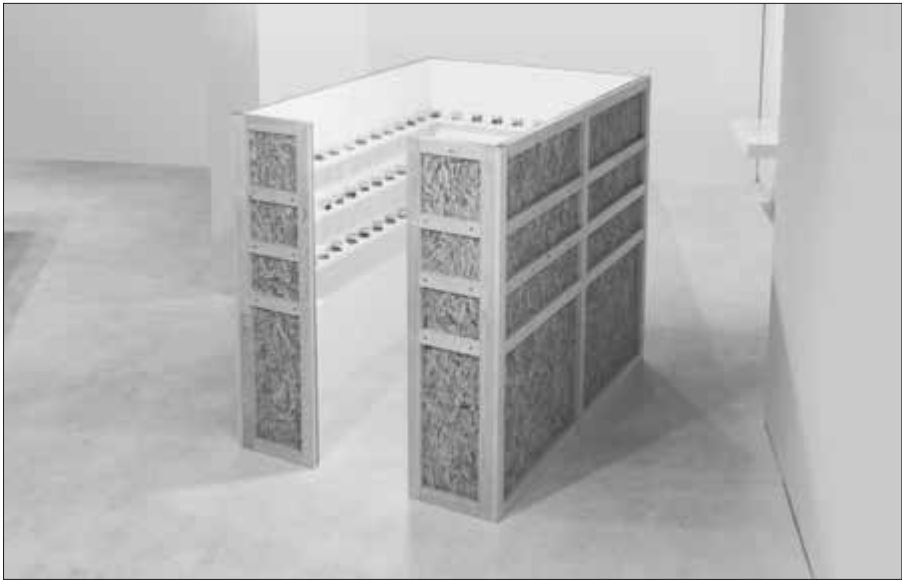
Itziar González Virós (Barcelona, 1967) és arquitecta i urbanista. Treballa en decreixement urbà, optimització d'habitatges públics, rehabilitació de centres històrics urbans i d'edificacions en el medi rural. Des de 2002, experta en processos de mediació i resolució de conflictes en l'espai públic, participació i cooperació entre ciutadania i administració. Ex-regidora de Ciutat Vella de Barcelona (2007-2010). Realitza col·laboracions professionals a França i Suïssa. Amb la UTE km ZERO, va guanyar el 2017 el concurs internacional per a la transformació integral de la Rambla de Barcelona. Activista i promotora del Parlament ciutadà. Directora de l'Institut cartogràfic de la Revolta

del seu poble, aprenia la visió llunyana que reconeix la immensitat del paisatge. Però la casa, l'hort de l'àvia i els rellotges de l'avi, feien tan fortament d'ancoratge, que la mirada descendia ràpida sobre el que, tot i vist com a petit, ella sabia pròxim i d'un valor molt gran. Xais, arbres, pedres, ponts i camins prenien màgicament alhora una dimensió petita i gran. A l'igual que ens passa al fer un pessebre quan ens sentim demiürs del món, del nostre món.

En el ritual fundacional de les ciutats dels romans, l'àugur alçava el cap al cel i estudiava el significat del vol de les aus. Però tot i aquesta mirada celestial, hi seguia el sacrifici d'alguna bèstia que visqués allà, per a extirpar-li les entranyes i veure a través del seu aspecte, si els vents i l'aigua els eren propicis per assentar-se. Després, de nou la mirada al terra per fer amb el bou i l'arada, el solc del fonament de les muralles. A Roma, són set els turons en els quals es van assentar els primer pobladors i els què al reunir-se van crear la ciutat. Potser les mamelles de l'escultura, a la Plaça del *Campidoglio*, de la lloba de Ròmul i Rèmol, son la metàfora dels set turons que cauen de dalt a baix per alletar-los. De dalt a baix ha estat també el camí que la Isabel Banal ha fet durant un any a Roma. Becària de l'Acadèmia d'Espanya durant alguns mesos del 2013 i 2014, s'hi estava al convent franciscà de *San Pietro in Montorio* i baixava cada dia del turó del *Gianicolo* al centre de la ciutat. Així, a l'igual que a Castellfollit, resseguia el camí de llambordes i sabia reconèixer també en elles, la seva doble condició superficial de pell i alhora, de profund ancoratge en el territori degut al pes de cada un dels *sampietrini* sobre ell llit de sorra i de cal. Del seu treball artístic a Roma tenim el mateix nombre de peces que de turons. Set. Quatre peces *De visita Obligada*, una anomenada *Tutta Roma. Contemplando instantàneas* i les dues que es reproduïxen en aquesta revista *Tots els camins porten a Roma*. En totes elles, a les nostres mirades de passejant que recorre els monuments turístics i els carrers de Roma s'hi oposa el mecanisme de captura de l'acció i el gest, des de la proximitat.

Qui conegui el treball artístic de la Isabel Banal veurà en el treball de Roma i molt concretament en aquestes dues peces de «Tots els camins porten a Roma» la síntesi de totes les indagacions formals i «objectuals» que ha anat fent al llarg dels anys. Hi reconeixerà la tensió entre allò negre i allò blanc i com un et porta a l'altre. Com sinó podem entendre l'exercici d'esborrar amb una goma blanca tot els dibuixos fets a llapis al llarg de moltes hores, de les principals fites turístiques i dels monuments a *Tutta Roma*? Recollits en pots de vidre i desats en els prestatges d'una cambra semitancada, les molles de goma han quedat així, tenyides del negre del grafit mentre les llibretes resten guardades i novament blanques. El mecanisme artístic de la permanent transformació d'allò fosc en blanc i la demos-

tració de la seva reversibilitat ens remet de nou a la precisió dels mecanismes del rellotge i a les feines de conreu a l'hort de les quals tant en sap l'artista. Tot es pot repetir. Tot es pot plantar i després arrencar i replantar. El temps viscut i el seu rastre en un dibuix, pot ser esborronat per una goma com a símbol de la manca de memòria quan oblidem el lloc viscut, just l'instant després de fotografiar-lo. La cambra tancada de *Tutta Roma* és la càmera fotogràfica del turista actual.

Tutta Roma. Contemplando instantáneas

A les peces de la sèrie anomenada *De visita obligada* i en les quals la Isabel Banal ens apropa de nou a la versió en miniatura del monument, el *souvenir*, també hi retrobem la sincronia en la presència del blanc i el negre en la sal i el pebre que ha abocat sobre el mapa de Roma amb un saler i un pebrer amb forma del *Colosseo* i el *Pantheon*.

De visita obligada

Les fotografies de la mà de l'artista sostenint el monument en miniatura i abocant de dalt a baix la sal i el pebre fins a formar els turonets de blanc i negre en els emplaçaments més visitats, ens retorna de nou a la seva manera genuïna de fer. Apropar allò que està lluny i emblanquinar allò que està fosc. O a l'inrevés. Comparar una càrrega d'arròs amb la Via Làctia o les figures de pessebre carregades amb aquelles altres càrregues existencials que les persones arrosseguem al llarg de tota la nostra vida. Del microcosmos on tot s'amplia i es fa clar i lluminós, al macrocosmos, on ens endinsem en la foscor de la immensitat de l'espai. Per això, l'artista no es va poder resistir al parpelleig de la superfície polida i brillant de les llambordes de basalt dels carrers de Roma. Atreta pel seu insignificant i humil reclam horitzontal de peça petita entre moltes d'altres peces, la Isabel s'agenolla i la sap reconèixer. En algun cas, la treu del seu jaç i l'aixeca amb la mà i l'alça com feia el patrici romà amb el seu fill acabat de néixer. Li fa un motllo per a transmutar-la en una reproducció lleugera de guix blanc i inscriu el nom de tots els espais dels que forma part. Novament, condensat en una peça que pot sostenir una sola mà, tota l'amplitud del paisatge que el seu nom evoca i convoca. En d'altre cas, l'artista s'abraona sobre un tros del paviment amb un full de paper blanc. Com si volgués fer emmudir el brogit del carrer i les passes de la gent, apaga amb el blanc el negre del terra. Després, amb una grafit gruixut i tou, frega al damunt durant hores fins que la negror del basalt reaparegui novament mostrant els punts exactes de la erosió vital de les nostres ciutats.

I és precisament aquest mostrar el blanc precís dels punts exactes de l'erosió dels paviments de llambordes de basalt, el que fa que el treball artístic d'Isabel Banal a Roma s'inscriu també dins el discurs crític de l'actual model econòmic i de la devastadora indústria extractiva del turisme. La seva acció de reconèixer davant els habitants de la ciutat allò que és el més genuí i comú a tots els espais oberts de la ciutat fent-ne un *frottage*, era celebrat amb complicitat i gran alegria pels veïns i veïnes dels barris que se li apropaven. Algú havia descobert quin era el verdader monument de Roma! Les seves escates de basalt que s'estendrien per tota la Mediterrània i que malgrat el desgast dels milions i milions de visitants i forasters, seguien ancorades sobre el territori, redibuixant les línies de l'orografia i protegint la raó per la que el vol de les aus i les entranyes de la bèstia sacrificada assenyalaren Roma com el centre del reflex de la Via Làctia a la terra. La col·lecció dels setze llenços de grafit sobre paper de 70 × 100 cm de *Tots els camins porten a Roma* de la Isabel Banal, reivindica la importància d'uns carrers i places amb vocació de relligar el territori i resistir davant el «consum» extenuant d'un imperi

econòmic mundial que devasta tot un planeta. Les caminades de l'artista amunt i avall dels turons de Roma, esdevenen així un manifest de geometria variada. Les diferents disposicions dels fragments de lava basàltica inscriuen en la nostra mirada rengleres romboïdals, esteses quadrades i arcs que reivindiquen les mil maneres d'habitar el món. Exercici de llibertat que convida a atrevir-se a agafar la llamborda amb les nostres mans per alliberar-la de la cadena de consum dels *touoperadors*. Futures barricades on resistir a l'erosió permanent d'una civilització que ja no és capaç de construir nous ponts i camins que salvin les vides que naufraguen, cada un dels nostres dies, a la Mediterrània. ☪

Tots els camins porten a Roma II